

BALK

Betere Alternatieven Liggen Klaar

Tegenbegroting 2009
Tweede Kamerfractie GroenLinks

Den Haag, 16 september 2008
Femke Halsema
Jolande Sap
Mathilde Streefkerk

Inleiding en samenvatting

In deze Tegenbegroting 2009 presenteert de Tweede Kamerfractie van GroenLinks voorstellen voor wijziging van de Miljoenennota 2009 van het kabinet Balkenende IV. Naast waardering voor goede maatregelen als uitvoering van het generaal pardon, uitstel van de BTW-verhoging en de extra gelden voor onderwijs in 2009 heeft GroenLinks kritiek op de begrotingsvoorstellen van minister van Financiën Bos. Dit betreft o.a. het volgende:

- De belofte om de koopkracht van de mensen met de smalste beurs te beschermen wordt niet vervuld: minima gaan erop achteruit. De mensen met een chronische ziekte of handicap krijgen een extra rekening gepresenteerd door de nieuwe regeling voor ziektekosten. Ook de bezuiniging op de AWBZ treft mensen die zorg behoeven hard.
- Het kabinet laat mensen met een kwetsbare positie op de arbeidsmarkt aan hun lot over. Terwijl zij als eerste de klappen van een neergaande economie voelen. De belofte om in deze kabinetsperiode 200.000 banen voor mensen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt te organiseren wordt losgelaten.
- Dat geldt ook voor de doelstelling uit het Beleidsprogramma van het kabinet om in 2016 80% van de Nederlanders tussen 25 en 65 jaar aan het werk te hebben. Dat is een bijzonder belangrijk streven dat ineens is afgezwakt.
- De bezuinigingen op de kinderopvang belemmeren een volwaardig stelsel van opvangvoorzieningen voor werkende ouders. Modern gezinsbeleid komt zo niet van de grond.
- De bestrijding van klimaatverandering stokt. Het doel van het kabinet om in 2020 30% minder CO₂ (het belangrijkste broeikasgas) uit te stoten is bijna onmogelijk (Milieubalans), maar extra maatregelen blijven uit. De vergroening van de belastingen, wezenlijk voor een duurzame economie, is omgeslagen in een lichte ontgroening.
- Waar ouderen een bonus krijgen als ze langer doorwerken, worden kansarme jongeren verder naar de rand gedrongen door falend jeugdbeleid, de 27-jarigen-maatregel en het deels opheffen van ondersteunende en activerende begeleiding (AWBZ).
- De coalitiepartijen houden elkaar in een wurggreep waardoor het kabinet op grote maatschappelijke kwesties geen antwoord weet te formuleren. Dat doet de houdbaarheid van de overheidsbegroting op lange termijn geen goed.

Met de Tegenbegroting 2009 formuleert GroenLinks een samenhangend en alternatief pakket van maatregelen. GroenLinks wil:

- Nivellering van inkomens en verbetering van de koopkracht van de minima.
- Forse inzet om de uitstoot van CO₂ te laten dalen door voortgaande vergroening van de belastingen en investeringen in openbaar vervoer en duurzame energie.
- Meer ruimte voor kwaliteit in de (verpleeg)zorg en maatschappelijke opvang.
- Extra aandacht voor jongeren via versterking van het onderwijs en jeugdzorg.
- De bezuinigingen op de AWBZ gaan niet door.
- Schrappen van de bezuinigingen op de kinderopvang en extra investeren in kwaliteit.

- Versterking van de internationale solidariteit om de armste landen te helpen bij bestrijding van armoede en opvangen van de gevolgen van klimaatverandering.

Aanpakken en doorpakken!

Het kabinet Balkenende IV blinkt niet uit in de daadkracht. Een aantal maatschappelijke vraagstukken wordt niet adequaat aangepakt. GroenLinks doet opnieuw een appèl op het kabinet om deze kabinetsperiode een doorbraak te forceren op de volgende terreinen:

- Een duurzame economie

De allergrootste uitdaging voor de toekomst is een groene economie met een werkelijk duurzame energievoorziening. Dat vraagt pijnlijk ingrijpen nú. Hoe langer we dit aanpassingsproces uitstellen, hoe hoger de prijs wordt. Het kabinet maakte een goede start, maar de ambities verzanden in gebrek aan daadkracht. GroenLinks spoort het kabinet opnieuw aan de vergroening van de economie topprioriteit te geven. Dat betekent naast voortgaande vergroening van de belastingen en scherpe toepassing van het emissiehandelsstelsel een fors investeringsprogramma voor duurzame energie, te financieren uit de aardgasbaten ('oude energie voor nieuwe energie'). Bovendien moet de ingewikkelde vergunningverlening voor windenergie op zee radicaal op de helling. Wind op zee (6000 Megawatt) is een belangrijke en onmisbare strategie om onze energievoorziening te verduurzamen.

- Een open en moderne arbeidsmarkt

De arbeidsmarkt is gespleten. Hebben goedopgeleide insiders ruime kans zich te verbeteren en ander werk te vinden, laag- en ongeschoolde werklozen komen tenaauwernood aan werk en blijven kwetsbaar voor economische tegenspoed. De arbeidsmarkt zou in het belang van deze outsiders hervormd moeten worden. Ontslagvergoedingen voor beter betaalde werknemers zouden ingezet moeten worden om werkbudgetten (zoals de commissie Bakker deze voorstelt) en scholingsrechten voor outsiders te financieren. De grote verschillen in rechtsbescherming tussen vast personeel en flexwerknemers zouden verminderd moeten worden. Met het doel om 200.000 mensen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt aan het werk te helpen, zou het kabinet de tweedeling op de arbeidsmarkt kunnen bestrijden. Het kabinet geeft hier echter niet meer thuis.

Dat geldt ook voor een meer ontspannen arbeidsmarkt voor moderne gezinnen. Een eigentijds emancipatie- en gezinsbeleid is nodig om ouders werkelijk kans te bieden om arbeid en zorg te combineren. Dat is ook nodig om de participatiegraad te verhogen naar 80% in 2016 en om de economische zelfstandigheid van vrouwen (motie van Gent) naar 60% in 2010 te tillen. Flexibele werktijden, thuiswerk, uitstekende en beschikbare kinderopvang, deeltijdfaciliteiten en ouderschaps- en babyverlof horen hierbij. Het kabinet maakt zich echter vooral druk om de oplopende kosten van de kinderopvang.

- Een eerlijk pensioenstelsel

De moeizame verhoudingen tussen CDA en PvdA blokkeren een doorbraak om de AOW klaar te maken voor de toekomst. GroenLinks wil geen verhoging van de AOW-leeftijd naar 67 omdat deze maatregel de huidige ongelijkheid versterkt. Ook de mogelijkheid om op vrijwillige basis later AOW te vragen (flexibilisering, zoals het kabinet nu voorstelt) heeft dat effect. Hogeropgeleiden beginnen nu al (veel) later met werken dan laaggeschoolde werknemers. De laatsten halen de 65 jaar beduidend minder vaak in gezonde staat en actieve dienst. Het zou veel eerlijker zijn het recht op volledige AOW afhankelijk te maken van een aantal jaren betaald werk (bijvoorbeeld 40 jaren). Dan draagt iedereen gelijk bij aan de solidariteit. Dit vraagt een fundamentele wijziging van de AOW waar het kabinet helaas voor terugdeinst. In plaats daarvan lanceert het kabinet een voorstel als flexibilisering van de AOW-gerechtigde leeftijd. Dit voorstel heeft nauwelijks effect op de participatiegraad en versterkt de bestaande ongelijkheid. Dat laatste geldt ook voor de bonus op langer doorwerken vanaf je 62ste.

- Een houdbare begroting

Op lange termijn gaat de overheid dure tijden tegemoet. De vergrijzing leidt tot extra publieke uitgaven voor AOW en zorg. Dat wordt niet goedge maakt door extra belastinginkomsten in de toekomst. Bovendien zullen de aardgasbaten over enkele decennia wegvallen, omdat ons gas dan op is. Dit 'houdbaarheidstekort' kan natuurlijk opgevangen worden door extra belastingen, maar voor GroenLinks geldt: 'better safe than sorry.'

Het is verstandig hier tijdig op te reageren en de overheidsbegroting op lange termijn in veilig vaarwater te brengen.

Het kabinet laat het hier behoorlijk afweten. Maatregelen als aanpak van de hypotheekrente-aftrek (nu ruim 10 miljard euro) en aftopping van de overmatige aftrek van pensioenpremies (nu 10,7 miljard euro) zouden op termijn de begroting houdbaarder maken. Dat geldt ook voor fiscalisering van de AOW (gelijktrekken fiscaal tarief 1/2^e schijf 65-plussers en 65-minners) en verschuiving van fiscale druk op arbeid naar milieuvervuiling en vermogen. Het kabinet durft deze ingrepen niet aan. Ten onrechte: niet-ingrijpen leidt ertoe dat de prijs van de toekomst vooral bij de jongere generaties wordt neergelegd. GroenLinks roept het kabinet opnieuw op om deze taboes te doorbreken en onze financiële toekomst op een eerlijke wijze veilig te stellen.

De cijfers die in deze Tegenbegroting 2009 worden gehanteerd zijn gecontroleerd door het Centraal Planbureau (zie voor de betreffende cpb-notitie ook groenlinks.nl of cpb.nl). Helaas heeft het CPB, anders dan vroeger, niet berekend welke economische effecten aan deze Tegenbegroting van GroenLinks zijn verbonden. GroenLinks vindt dat jammer. Waar kabinetsvoorstellen worden doorgerekend (zie de Macro Economische Verkenning 2009), zouden voorstellen van de oppositie op dezelfde wijze moeten worden geanalyseerd.

Tegenbegroting 2009 GroenLinks

Uitgavenbeeld 2009 ten opzichte van het kabinet (in mld euro)

Intensiveringen

Sociale zekerheid

		1,7
1. Verhoging sociaal minimum	0,7	
2. Kinderopvang	0,6	
3. Uitbreiding zorgverlofregeling	0,2	
4. Huurtoeslag	0,2	

Zorg

		1,1
5. AWBZ: behoud ondersteuning en begeleiding	0,2	
6. Verpleeghuizen en gehandicaptenzorg	0,4	
7. Welzijn en maatschappelijke opvang	0,1	
8. Tegemoetkoming chronisch zieken en gehandicapten	0,1	
9. Extra geld gemeenten GFPP voor WMO	0,3	

Deltaplan Jeugd en Onderwijs

		1,5
10. Jeugdzorg	0,1	
11. Achterstandenbeleid	0,4	
12. Vmbo en Mbo: tegengaan schooluitval	0,5	
13. Voortgezet onderwijs	0,2	
14. Hoger onderwijs	0,2	
15. Cultuur	0,1	

Natuur en milieu

		1,3
16. Openbaar vervoer	0,5	
17. Duurzame energie	0,2	
18. Natuur en klimaatadaptie	0,4	
19. Biologisch landbouw	0,2	

Internationaal beleid

		0,4
20. Ontwikkelingssamenwerking	0,2	
21. Internationale klimaatadaptie	0,2	

Totaal extra uitgaven

6,0 miljard

Bezuinigingen

1. Kinder- en zorgtoeslag	4,05
2. Wegen	0,5
3. Defensie	0,3
4. Studiefinanciering (naar academicibelasting)	0,1
5. Verhoging boetes	0,1
6. Geen gratis schoolboeken	0,2
7. Export- en bedrijvensubsidies	0,2
8. Externen en extern onderzoek	0,15
9. Werkgeversverplichting arbeidsgehandicapten	0,05
10. Buitenlandse inkomsten uit stoelheffing	0,5

Totaal extra bezuinigingen

6,15 miljard

Fiscaal beeld 2009 ten opzichte van het kabinet (EMU-relevant)

	lastenverlichting	lastenverzwaring
Inkomens- en vermogenspolitiek		
1. Algemene heffingskorting niet korten	1,2	
2. Meer inkomensafhankelijk maken zorgstelsel	0	
3. Fiscale regeling chronisch ziek en gehandicapt	0,15	
4. Geleidelijke fiscalisering AOW-premie		0,3
5. Vermogensheffing over bruto-vermogen		0,25
6. Geen wetsvoorstel Hillen en eigen woningforfait		0,4
7. Pensioenaf trek wordt beperkt		1,0
8. Invoering 5 ^e schijf voor veelverdieners		0,7
9. Verhoging aanvullende alleenstaande ouderkorting	0,1	
10. Afschaffen spaarloon en levensloopregeling		0,65
11. Invoeren gunstige verlofregeling	0,5	
12. Invoeren pappaverlofregeling		0,2
13. Verlaging tarief 1 ^e en 2 ^e schijf	3,6	
Economisch- en arbeidsmarktbeleid		
14. Geen verlaging WW-premie werkgevers		0,45
15. Geen leeftijdafhankelijke arbeidsbonus		0,3
16. Werkgeverssubsidies op arbeid	1,0	
17. EITC in plaats van arbeidskorting	5,0	
18. Werkgeversboete bij WAO-quotum		0,4
19. Progressiever maken VPB-tarief		2,2
20. Zelfstandigenkorting	1,0	
21. Terugdraaien reservering rentebox		0,35
22. Box 2 progressiever		0,2
23. Expat-regeling aanpassen		0,1
24. Combinatiekorting alleen ter bevordering arbeidsparticipatie		0
25. Heffingskorting niet-werkende partner nog slechts uitzondering		0,2
Mobiliteit en milieu		
26. Fiscale gelijktrekking van verschillende autotypes		0,9
27. Fiscale behandeling woon-werkverkeer		0,6
28. Opheffen rode diesel		0,3
29. Verhoging benzine- en dieselaccijns (6 eurocent p.l.)		1,0
30. Verlaging BPM terugdraaien		0,2
31. Vliegstoelbelasting		0,5
32. Vaarbelasting		0,1
Landbouw en overige fiscale vergroening		
33. Energiebelasting midden- en grootverbruik		0,5
34. Heffing kunstmest, bestrijdingsmiddelen, oppervlaktedelfstoffen		0,3
35. Vlees naar algemeen BTW-tarief		0,4
36. Fiscale korting energiebesparing woningen	0,2	
37. Duurzame consumentenheffingskorting	0,2	
Overig		
38. BTW en accijns soft-drugs		0,2

Totaal fiscaal saldo: 200 miljoen meer lastenverlichting dan het kabinet

Totale ex-ante effect op EMU-saldo: 0

Toelichting op alle maatregelen: extra uitgaven en bezuinigingen

Extra uitgaven

1. In het moeilijke koopkrachtjaar 2009 is het nodig dat het minimumloon en de uitkeringen op het minimum wordt verhoogd (daarmee wordt de ontkoppeling van de eerdere Balkenende kabinetten met terugwerkende kracht ongedaan gemaakt) voor. Deze koppeling is een kwestie van beschaving. Een structurele verhoging van het wettelijk minimumloon en de daaraan gekoppelde uitkeringen met 2 % kost 700 miljoen.
2. De bezuinigingen van het kabinet op de kinderopvang en de gastouderopvang gaan niet door. Kosten: 500 miljoen. Hierdoor krijgen ouders die gebruik maken van kinderopvang niet te maken met lastenverzwaring. Vooral voor lage inkomens kan het betekenen dat kinderopvang te duur wordt. Daarnaast trekken we 100 miljoen uit voor een kwaliteitsimpuls. De kwaliteit van de opvang is immers van doorslaggevend belang in het besluit van vrouwen om kinderopvang te gebruiken en dus om te gaan werken.
3. Om meer ruimte te bieden aan mensen om arbeid en zorg te combineren wordt 200 miljoen uitgetrokken om zorgverloven uit te breiden.
4. De bezuinigingen van Balkenende 2 op de huurtoeslag worden ongedaan gemaakt. De kosten hiervan bedragen 200 miljoen.
5. De volledige bezuiniging van Balkenende 4 op de ondersteunende en activerende begeleiding in de AWBZ wordt teruggedraaid. Kosten in 2009: 200 miljoen. In 2012 gaat het om het goedmaken van een bezuinigingsbedrag van het kabinet van meer dan 800 miljoen.
6. Er wordt 400 miljoen extra uitgetrokken voor verbetering van de kwaliteit en vermindering van de werkdruk in de care-sector. Het gaat dan om de sectoren gehandicaptenzorg en verpleeg- en verzorgingshuizen. Specifieke maatregelen zijn het verkleinen van de groepsgrootte in de psychiatrie en gehandicaptenzorg en meer handen aan het bed in de verpleeghuizen.
7. Voor het welzijnswerk, de opvang van verslaafden en daklozen en de voogdij wordt 100 miljoen extra uitgetrokken.
8. De nieuwe doelgroepgerichte regeling wordt beter vormgegeven. Voor mensen die ernstige beperkingen ervaren, waardoor zij geconfronteerd worden met meerkosten geldt het hoge forfait. Daarnaast dienden de forfaits beter afgestemd te worden op de werkelijke meerkosten die mensen hebben. Extra uitgaven: 100 miljoen (500 in plaats van 400 miljoen). Samen met de fiscale maatregel trekt GroenLinks 250 miljoen meer uit voor financiële tegemoetkoming chronisch zieken en gehandicapten.
9. Gemeenten en Provincies krijgen 300 miljoen extra. Middels een convenant wordt afgesproken dat het voor het geld grotendeels wordt ingezet voor het goed uitvoeren van de WMO en 50 miljoen extra voor de Jeugdzorg (zie 10). Hulpverleners krijgen redelijke salarissen en normale contracten, en er worden meer mensen aangetrokken om het participatiekarakter van de WMO beter tot zijn recht te laten komen.

10. De gemeenten krijgen 50 miljoen structureel erbij om de Centra voor Jeugd en Gezin voortvarend op te zetten. Meer structureel geld voor deze centra met hun preventieve en begeleidende functie zal ervoor zorgen dat er minder jongeren bij Bureau jeugdzorg belanden (die middels bovenstaand convenant 50 miljoen structureel extra krijgen), waardoor daar de wachtlijsten structureel zullen verminderen. Er is de afgelopen jaren regelmatig incidenteel geld naar deze sector gegaan. Helaas heeft dat geleid tot de inhuur van veel dure externen, in plaats van structureel extra aanbod
11. Er wordt 400 miljoen uitgetrokken voor achterstandbeleid in brede zin en van jong tot oud. Voor volwassen-educatie, vooral alfabetiseringscursussen voor de autochtone bevolking (50 mln) en inburgeringscursussen voor de allochtone bevolking (vooral oudkomers) (150 mln). Daarnaast komt er 200 miljoen extra voor achterstandenbeleid in het basisonderwijs, het voorschoolse traject en het stimuleren van de Brede School.
12. Er wordt 400 miljoen uitgetrokken voor het VMBO en het MBO, voor het tegengaan van schooluitval met het aanstellen van leerlingbegeleiders en voor een impuls voor het versterken van leer-werktrajecten. Daarnaast krijgen MBO-studenten net als HO- en WO-studenten een gratis OV-kaart (110 miljoen).
13. Het voortgezet onderwijs krijgt 200 miljoen extra voor vermindering van de werkdruk en het aanstellen van voldoende gekwalificeerd personeel.
14. De bezuiniging op het Hoger Onderwijs van de afgelopen jaren hebben de kwaliteit van het onderzoek en onderwijs op hoger en wetenschappelijk niveau aangetast. Er wordt 150 miljoen extra wordt uitgetrokken voor onderzoek en verbetering onderwijs op universiteiten. Daarnaast wenst GroenLinks geen verhoging van het collegegeld, maken we het 30+-ers niet moeilijk om te studeren en worden ook niet-EU studenten voldoende ondersteund. CHECK
15. Het cultuurbudget wordt met 100 miljoen verhoogd. Het geld is vooral bedoeld voor het kleinere, startende en innovatieve cultuursegment. Tevens wordt het oorspronkelijke advies van de Raad voor Cultuur uitgevoerd (26 miljoen).
16. Het grote tekort op het onderhoud (nieuwbouw en beheer) van het railinfra-netwerk wordt aangepakt (300 miljoen). Daarnaast wordt er geld uitgetrokken om de bezuinigingen onder eerdere kabinetten Balkenende op de exploitatiebijdrage in het stads- en streekvervoer terug te draaien (125 miljoen). Ook komt er een Fonds voor de tram waar jaarlijks 75 miljoen in komt, zodat de plannen van steden en regio's om de tram terug te laten keren naar de stad vlot getrokken kunnen worden, met medefinanciering van het Rijk.
17. De duurzame energieproductie moet meer worden gestimuleerd. Vooral zonne-energie verdient nog extra financiële bijdrage van de overheid. € 25 mln naar uitbreiding van de SDE-regeling voor zonnepanelen voor elektriciteitsopwekking (zonnepv). Daarmee kunnen in 2009 50.000 daken extra van zonnepanelen worden voorzien Ook moet innovatie juist op het terrein van de duurzame energie extra worden gestimuleerd om op deze markt van de toekomst voorop te kunnen lopen. De overige € 175 mln gaat naar innovatieve vormen van duurzame energie en toepassingen daarvan, zowel in het R&D-stadium (universiteiten, onderzoeksinstellingen) als bij de lancering (opstartfase) van een innovatief product, wanneer er nog geen schaalvoordelen zijn. Te denken valt aan onderzoek en ontwikkeling van Blue Energy (energie die kan worden gewonnen door het verschil in zoutconcentratie tussen zeewater en zoetwater; bijv bij de Afsluitdijk), energie uit

algen, CSP (concentrated solar power), accu's/batterijen voor elektrische auto's, oplaadpunten voor elektrische auto's, etc.

18. Er wordt 200 miljoen extra uitgetrokken aankoop en ontwikkeling van hoogwaardige natuurgebieden in de Ecologische Hoofdstructuur, en draaien daarmee gedeeltelijk de beleidsomslag 'van aankoop naar beheer' terug (ingezet onder Balkenende II). Er wordt zoveel mogelijk ingezet op combinaties met waterberging en Ruimte voor de Rivier, dus aankoop van gebieden in het rivierenlandschap en de delta. De overige € 200 mln wordt besteed aan aankoop en ontwikkeling van natuur- en recreatiegebieden in en om stedelijk gebied.
19. De biologische landbouw heeft een forse impuls nodig om verder te kunnen groeien. Er wordt 200 miljoen extra wordt uitgetrokken om vooral het omschakelen aantrekkelijker te maken. Middels het fors inzetten op omschakelsubsidies kan in 2025 25% van de gehele sector biologisch produceren.
20. De uitgaven aan ontwikkelingssamenwerking worden met 200 miljoen verhoogd, zodat stapsgewijs het geld voor ontwikkelingssamenwerking toegroeit naar 1% BNP..
21. Voor internationale klimaatadaptatie maken we komend jaar 200 miljoen vrij. Volgens het Human Development Report 2007/2008 van de UNDP moet elk land 0,2% van het BNP uitgeven aan klimaatadaptatie om de klimaatproblemen op te vangen. GroenLinks wil binnen enkele jaren naar dit niveau toegroeien.

Extra bezuinigingen

1. We stappen af van de huidige inkomensafhankelijke kinderbijslag. Daarvoor in de plaats willen we een substantiële inkomensafhankelijke overheidsbijdrage aan de kosten van het hebben van kinderen. Momenteel gaat daar via de kindertoeslagen (kindgebondenbudget) veel minder in om. Dat betekent dat de kinderbijslag niet langer aan alle gezinnen wordt gegeven: vanaf 100 duizend euro wordt geen kindertoeslag gegeven. Gezinnen met kinderen met een inkomen tot 50 duizend euro gaan erop vooruit, hierboven gaan gezinnen erop achteruit. In totaal een bezuiniging van 300 miljoen. Door de integratie van deze 2 regelingen vindt er eveneens een besparing op de uitvoeringskosten. Met de omvorming wordt een belangrijke bijdrage geleverd aan de bestrijding van de armoede bij gezinnen met kinderen. Door de basisverzekering vooral inkomensafhankelijk te financieren en niet via een hele hoge nominale premie is de ingewikkelde en bureaucratische zorgtoeslag (3,75 miljard), uit te keren aan meer dan 6 miljoen huishoudens, niet nodig. Totale besparing kinderbijslag en zorgtoeslag: 4,05 miljard.
2. Het grootste deel van de geplande wegverbreding (ruim 800 miljoen) komt te vervallen. Opbrengst: 500 miljoen.
3. Op defensie wordt 300 miljoen bezuinigd. De bezuiniging wordt vooral bereikt bij de materiaalaankopen (minder en doelmatiger). Deelname aan het JSF-project wordt beëindigd.
4. Voor studenten in de masterfase wordt een academicibelasting ingevoerd. Hierdoor wordt het profijtbeginsel in het hoger onderwijs meer toegepast. Dit levert een bezuiniging van 100 miljoen op.

5. De boetes op verkeersovertredingen worden licht opgetrokken naar Europees gemiddelde. Opbrengst: 50 miljoen euro. Daarnaast worden de boetes van toezichthouders (NMa, AFM) verhoogd met 50 miljoen.
6. Scholen hoeven de aankoop van schoolboeken niet aan te besteden. De schoolboeken worden niet gratis. Opbrengst: 200 miljoen.
7. Er wordt gesneden in subsidies van de begroting van het ministerie van Economische Zaken: 200 miljoen minder voor exportsubsidies en subsidies aan grote bedrijven en ongewenste sectoren (lucht- en ruimtevaart en biotechnologie).
8. Op de ministeries én ZBO's wordt 150 miljoen bezuinigd via minder onderzoeksopdrachten aan derden, minder inhuur externen en vermindering topsalarissen in de publieke sector.
9. Er wordt ruim 50 miljoen op de uitkeringslasten bespaard door middel van de invoering van een WAO-quotum voor werkgevers: 7% middelgroot en 10% voor grote bedrijven. De boete bedraagt 5000 euro per persoon.
10. De vliegbelasting komt op alle tickets (dus niet alleen voor instappers op Schiphol maar ook op overstappers) en op vracht. Deze vliegbelasting drukt voor 500 miljoen op de buitenlandse luchtvaartmaatschappijen (zie tevens lastenbeeld).

Toelichting op de maatregelen: inkomsten (fiscale maatregelen)

1. In tegenstelling tot het kabinet wordt er niet gekort op de algemene heffingskorting. In 2009 vindt een normale indexatie plaats. De heffingskorting komt uit op 2109 euro. In tegenstelling tot wat het kabinet in de Miljoenennota beweerd, heeft het kabinet in de zomer besloten deze heffingskorting fors te verlagen. Bij het kabinet bedraagt de algemene heffingskorting 2007 euro (in 2008 was deze 2074 euro). Het kabinet verzwart de lasten met 1,2 miljard door de heffingskorting met 102 euro te verlagen. Deze sterk denivellerende lastenverzwaring van het kabinet (oorzaak van de koopkrachtdaling bij de mensen met een smalle beurs) draaien we terug.
2. De basisverzekering zorg wordt voornamelijk gefinancierd uit de progressieve inkomstenbelasting. De nominale premie komt rond de 400 euro te liggen in plaats van de huidige nominale premie van 1074 euro. Deze nominale premie is voldoende om te zorgen voor concurrentie tussen de verzekeraars. De overige financiering vindt plaats door middel van inkomensafhankelijke premies zonder bovengrens. Er wordt door deze maatregel 8,63 miljard verschoven van financiering middels een nominale (voor iedereen gelijke) premie naar een inkomensafhankelijke premie.
3. De fiscale regeling voor mensen met hoge zorgkosten wordt ruimer vormgegeven. Kosten 150 miljoen. Tegenover de hogere toeslag aan de uitgavenkant geeft GroenLinks 250 miljoen meer uit om chronisch zieken en gehandicapten financieel beter te ondersteunen.
4. Rijke ouderen zullen mee gaan betalen aan de financiering van de AOW om deze ook voor de toekomst betaalbaar te houden. Daarom wil GroenLinks de AOW-premie geleidelijk 'fiscaliseren'. Jaarlijks wordt dan de AOW-premie verlaagd. In 2009 wordt de AOW-premie met 2% verlaagd en wordt het tarief IB met 2% verhoogd.
5. De grondslag van de vermogensheffing (box III) wordt het bruto vermogen in plaats van netto vermogen. Dit zorgt voor een verdere fiscale ontmoediging van het aangaan van schulden en gaat creatieve vermogensportefeuillebeheer bij particulieren tegen.

6. De Wet Hillen wordt ingetrokken. Deze wet heeft alleen maar geleid tot nog meer subsidie vanuit de overheid aan eigenwoningbezitters. Dat vindt GroenLinks niet nodig. Daarnaast wordt het oorspronkelijke plan van het kabinet voor het eigenwoningforfait in 2009 volledig ingevoerd.
7. Vanaf anderhalf keer modaal (48 duizend euro) wordt er geen belastingaftrek van pensioenpremies meer toegestaan. Zo wordt de grootste grondslagversmaller in de loon- en inkomstenbelasting beperkt voor wat kan worden aangemerkt als bovenmatige pensioenopbouw waarvoor de overheid geen financiële verantwoordelijkheid hoeft te dragen.
8. Om de progressiviteit van het belastingstelsel te vergroten wordt een 5^e schijf ingevoerd voor de echte veelverdieners: vanaf 100.000 euro geldt een tarief van 60%.
9. De alleenstaande aanvullende ouderkorting wordt met 1000 euro verhoogd. Deze maatregel zorgt voor een substantiële verbetering van de inkomenssituatie van alleenstaande ouders met een baan rondom het minimumloonniveau. Tevens wordt eindelijk voor deze groep de werkloosheidval weggenomen wordt.
10. De spaarloonregeling en de levensloopregeling worden afgeschaft. Voor beide regelingen geldt dat ze niet voldoen aan de oorspronkelijke doelstellingen. Noch de beoogde loonmatiging, noch de ontlasting van de spitsuur in het leven (combineren van arbeid en zorg) worden effectief bevorderd. Daarnaast komen beide regelingen komen vooral ten goede aan bovenmodale werknemers, terwijl vooral de inkomens tot en met modaal ondersteund zouden moeten worden.
11. De levensloopregeling wordt omgevormd tot een gunstige verlofregeling. Om de combinatie arbeid en zorg te vergemakkelijken wordt er een regeling gemaakt waarbij op specifieke momenten en onder specifieke omstandigheden (ouderschapsverlof, zorg voor naasten, scholingsverlof) voldoende vrij kan worden genomen voor maatschappelijk nuttige bezigheden. De overheid draagt op dat moment voor 50% WML bij in de kosten.
12. Het huidige kraamverlof voor vaders van 2 dagen wordt uitgebreid naar 10 dagen. Dit zorgt voor een lastenverzwaring bij werkgevers van 160 miljoen.
13. De progressiviteit in het belastingstelsel wordt verder vergroot door een verlaging van het tarief IB in de 1^e en 2^e schijf met 1,4%. Kosten: 3,6 miljard.
14. De WW-premie voor werknemers komt te vervallen. De WW-premie voor werkgevers wordt in stand gehouden.
15. Er wordt geen leeftijdafhankelijke arbeidsbonus of korting ingevoerd. De maatregel is veel te ongericht en pakt onrechtvaardig uit voor mensen die al op jonge leeftijd zijn begonnen met werken. Aan werkgeverskant hebben we wel meerdere maatregelen om ouderen langer in dienst te houden of nemen.
16. Er komen opnieuw werkgeverssubsidies voor mensen met een productiviteitsval. Deze subsidies worden grootschalig ingevoerd om de langdurige werkloosheid fors te verminderen. De arbeidsvraag naar specifieke groepen die nu voor werkgevers niet aantrekkelijk zijn wordt met dit instrument fors gestimuleerd. Dit is een essentieel arbeidsmarktinstrument om ervoor te zorgen dat er niet een grote groep aan de kant blijft staan.
 - a. De interdepartementale studie "Aan de slag" liet zien dat de oude subsidieregeling voor langdurig werklozen een zeer effectief instrument is om deze moeilijke groep weer mee te laten doen aan het arbeidsproces. Het maximumbedrag per langdurig werkloze wordt opgehoogd tot 7000 euro pp. Voor 2009 betekent dat een kostenpost van 200 miljoen euro.
 - b. Daarnaast komt er een specifieke afdrachtkorting voor een bredere groep toe- en herintreders. Toetreders zijn mensen die minimaal 1 jaar bijstand hebben of gesubsidieerde arbeid verrichten, dan wel uit de WAO of Wajong (gedeeltelijk: loon minimaal 50% Wettelijk Minimumloon (WML)) stromen. Herintreders zijn mensen die

de voorafgaande 2 jaar geen of een laag inkomen (< 4.000 euro) genoten. Er geldt een afdrachtvermindering van 7.000 euro voor toetreders en 3.000 euro voor herintreders, beide aflopen bij een uurloon tussen de 100% WML en 160% WML. Deze afdrachtvermindering is maximaal bij 32 uur. Bij een kortere werkweek (minimaal 2 dagen per week) geldt een evenredige verlaging. Werkgevers krijgen deze faciliteit de eerste 2 jaar na indienstneming van de betreffende werknemer. Kosten 100 miljoen.

c. Voor het in dienst nemen en houden van ouderen vanaf 50 jaar wordt een specifieke korting, de SPOK (Specifieke Ouderenkorting) ingevoerd. Deze geldt naast de bestaande premievrijstellingsregeling. Kosten 500 mln.

Daarnaast wordt de in 2003 en 2004 afgeschafte scholingsaftrek en afdrachtvermindering scholing non-profit opnieuw ingevoerd voor personen vanaf 50 jaar. Ondernemingen krijgen recht op een extra aftrek op de fiscale winst ter hoogte van 80% van de scholingskosten indien de opleidingskosten niet meer dan 40 duizend per jaar per werknemer bedragen. Werkgevers in Nederland zijn huiverig voor het investeren in oudere werknemers. Ouderen volgen relatief weinig her- bij- of omscholingscursussen. Om deze ongewenste situatie te veranderen is het verstandig dat de overheid fors bijspringt, zodat werkgevers slechts een zeer klein deel van de scholingskosten voor ouderen hoeven te betalen. Geschatte kosten: 200 miljoen.

De totale kosten van de werkgeverssubsidies bedragen in 2009 1 miljard euro. Dit bedrag zal in latere jaren nog verder oplopen.

17. De arbeidskorting wordt omgevormd tot een inkomensafhankelijke arbeidskorting (EITC: Earned Income Tax Credit). Om het arbeidsaanbod sterk te stimuleren gaat deze omvorming nog gepaard met een grote lastenverlichting van 5 miljard euro: van 0-50% WML een oploop naar 1000 euro. 50%-100% WML een scherpere oploop van 1000 euro tot 3000 euro. In het traject 100%-140% WML (hier speelt de armoedeval voor werkenden) blijft de EITC constant. Daarna loopt de EITC lineair af tot 0 euro bij het eind van de derde schijf (ruim 52 duizend euro). Deze EITC verhoogt de marginale wig in het inkomens traject tussen 140% WML en het eind van de 3^e schijf. Juist in dit traject is de marginale wig ten opzichte van andere inkomensniveau's laag. Deze invoering zorgt dan ook voor een gelijkmatigere verdeling van de marginale wig ten opzichte van de huidige situatie.
18. Er wordt een gedeeltelijk arbeidsgeschikten-quotum voor werkgevers ingevoerd: 7% van de werknemers van middelgrote bedrijven is gedeeltelijk arbeidsgehandicapt en 10% van de werknemers voor grote bedrijven. De boete van het niet aan dit quotum voldoen bedraagt 5000 euro per persoon. In het eerste jaar betekent dit een lastenverzwaring van 350 miljoen euro en een besparing van 50 miljoen op de uitkeringen. Met de tijd verschuift het effect naar minder boetes en een grotere arbeidsparticipatie van gedeeltelijk arbeidsgehandicapten.
19. Het algemene vennootschapstarief wordt verhoogd naar 30%. Het opstaptarief wat relevant is voor Midden- en Kleinbedrijf blijft 20%. Het middentarief tussen 40 duizend en 200 duizend euro wordt verhoogd naar 25%.
20. De zelfstandigenaftrek wordt omgevormd tot een korting die ook wordt uitgekeerd bij een te lage belastingafdracht. De extra zelfstandigenaftrek voor starters kan hiermee komen te vervallen. De omvorming naar een korting is voldoende om het ondernemerschap te bevorderen en de bereidheid om startersrisico te lopen te vergroten. Deze omvorming en integratie van de twee regelingen gaat gepaard met een lastenverlichting van 1 miljard euro. Dit bedrag is tevens ruimschoots voldoende om zelfstandigen te compenseren voor hun bijdrage aan de basisverzekering (zij betalen de inkomensafhankelijke werkgeverspremie namelijk zelf).
21. De invoering van de rentebox waarmee concernfinanciering met een zeer laag tarief van 5% wordt belast, wordt teruggedraaid waarmee schadelijke belastingconcurrentie wordt voorkomen. Vanwege Europese onduidelijkheid over de goedkeuring van deze regeling, heeft het kabinet het nu als reservering opgenomen.

22. Het gecombineerde tarief in box 2 komt op 52% voor inkomens boven de 52 duizend. Dit wordt mogelijk door de invoering van een 2-schijventarief van 25% en 36,9% waardoor BV-ondernemers met een hoog inkomen niet langer in het voordeel zijn boven IB-ondernemers.
23. Bij een inkomen van 70 duizend wordt de 30%-regeling voor buitenlandse werknemers beperkt. Daarboven betalen zij gewoon belasting.
24. De generieke combinatiekorting wordt vervangen door een gerichte combinatiekorting (850 euro per huishouden voor tweeverdieners met kinderen en werkende alleenstaande ouders). Deze omzetting geschiedt budgettair neutraal.
25. Het meetellen van het partnerinkomen voor het uitbetalen van de heffingskorting wordt beperkt tot personen die geboren zijn voor 1960. De afbouw vindt plaats in 5 jaar (20% per jaar) in plaats van 20 jaar. GroenLinks wil het fiscale stelsel zoveel mogelijk inrichten zodat het vanuit emancipatie-overwegingen gewenste combinatie-scenario wordt gestimuleerd.
26. Invoering zelfde belasting voor alle auto's. Voor bestelauto's gaat naast de BPM ook de MRB (motorrijtuigenbelasting) gelden, voor taxi's wordt BPM en MRB ingevoerd en de vrijstelling van de MRB voor auto's ouder dan 25 jaar komt te vervallen.
27. Woon-werkverkeer wordt voor de fiscaliteit volledig als privé-verkeer aangemerkt.
28. Het voordelige tarief voor rode diesel, vooral gebruikt in de landbouw, wordt afgeschaft. Daarnaast vervalt het verlaagde tarief voor de glastuinbouw. Totale opbrengst is 300 miljoen euro.
29. De benzine- en dieselaccijns wordt geleidelijk verhoogd. Komend jaar gaat het om een verhoging van 6 eurocent per liter. De prijs van diesel komt daarmee meer op het niveau van Duitsland.
30. De verlaging van de BPM wordt teruggedraaid omdat het ongewenst is dat de aankoop van auto's door overheidsmaatregelen sterk toeneemt.
31. De vliegticketbelasting (24 euro per ticket onafhankelijk van de afstand) geldt voor alle vluchten die in Nederland landen of opstarten, dus niet alleen voor instappers maar ook voor overstappers. Daarnaast wordt ook een heffing voor vracht per vliegtuig ingevoerd. Slechts het deel van de heffing dat op Nederland drukt, wordt als lastenverzwaring ingeboekt.
32. Er wordt een vaarbelasting voor recreatievaartuigen ingevoerd.
33. De energieheffing voor gas- en elektriciteit wordt verhoogd voor het vervuilende bedrijfsleven.
34. Er wordt een heffing van 5 euro per kg werkzame stof bestrijdingsmiddelen ingevoerd. En er wordt een heffing van 0,5 euro per kg werkzame stof N en P ingevoerd ter vermindering van het gebruik van kunstmest. Ingangsdatum 1 juli 2009. En er wordt een heffing op de winning van oppervlaktedelfstoffen en niet-afbreekbare smeermiddelen ingevoerd. Totale opbrengst in 2009: 300 miljoen.
35. Vlees draagt ongeveer net zoveel bij aan de klimaatproblemen als het verkeer, maar blijft tot nog toe in de kabinetsplannen buiten schot. We verhogen de BTW op vlees en vleesproducten van het lage tarief (6%) naar het algemene tarief (19%). Naar verwachting neemt de vraag naar vlees met deze maatregel met 12% af. Er komen tevens maatregelen voor de biologische landbouw zodat biologische producten juist goedkoper worden.
36. Er komt een fiscaal voordeel voor woningeigenaren die energiebesparende maatregelen in hun woning treffen, zoals vloer- of dakisolatie of HR++-glas.
37. Er wordt een systeem ingevoerd waarbij consumenten een bepaald percentage (tussen de 10% en 25%) van de uitgaven duurzame geproduceerde consumptie terugkrijgen. Biologische producten en energie-zuinige producten krijgen hierdoor een stimulans. Ingangsdatum 1 juli 2009.

38. Legalisering van softdrugs gaat gepaard met normale belastingheffing. BTW en accijns leveren 200 miljoen op.